

Б'єм на сполох!

11 грудня 2019 року відбулась Президія Профспілки працівників охорони здоров'я України. Гостро стояло питання про наступ на трудові соціально-економічні права та інтереси медичних працівників. Президія прийняла Постанову, окреслила заходи на найближчий час та дії Профспілки в умовах, які склалися.

Зокрема, на Президії відмічались подальша втрата державою соціальної спрямованості у сфері охорони здоров'я та активізація наступу на трудові, соціально-економічні права та інтереси працівників охорони.

«Кризові явища в охороні здоров'я, обумовлені хронічним недофінансуванням галузі та впровадженням радикальних реформаторських змін, які набувають руйнівного характеру, – йдеться у Постанові. Через незабезпеченість фонду оплати праці на IV кв. 2019 року постійно порушуються строки виплати заробітної плати працівникам закладів охорони здоров'я. За даними обласних організацій Профспілки, станом на 10 листопада 2019 року заборгованість працівникам галузі склала 140,53 млн грн, у тому числі прострочена (виплачено частково або не виплачено заробітну плату за вересень-жовтень) – 57,87 млн грн. Незабезпеченість фонду оплати праці комунальних закладів охорони здоров'я коливається від одного до двох місячних фондів оплати праці, що дорівнює 1 273,77 млн грн.

Через невиплату заробітної плати, її принизливо низький рівень (середньомісячна зарплата в галузі охорони здоров'я за січень-жовтень 2019 року склала 6 939 грн), збереження «зрівнялівки» в оплаті праці медичних працівників позбавляє сьогодні можливості забезпечити собі достойне життя. Це спонукає їх до звільнення, пошуку нової роботи не за фахом, виїзду на роботу за кордон, і як наслідок – поглиблення кадрової кризи. Станом на 1 січня 2019 року кадровий дефіцит складав: лікарів – 35 042 осіб (проти 357 15 у 2017 р.), середнього медперсоналу – 30 749 осіб (проти 23 687 у 2017 р.). Укомплектованість середнім медперсоналом закладів охорони здоров'я – 91,1% (проти 93,3% у 2017 р.). Кількість ФАПів, в яких жодна посада неуккомплектована на кінець 2018 року склала 1221 заклад (проти 841 у 2017 р.) За даними Держстату України з галузі охорони здоров'я у 2018 році звільнилось 37 700 працівників, а за дев'ять місяців 2019 р. – 29 тисяч працівників.

Про існуючі загрози та виникнення зазначених проблем Профспілка неодноразово наголошувала у зверненнях до різних гілок влади, наполягаючи на невідкладному вирішенні питань галузі щодо збільшення фінансування галузі, підвищення та унормування оплати праці працівників комунальних некомерційних підприємств, виконання законів України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» та «Про екстрену медичну допомогу», в т.ч. і на зустрічах 13 вересня та 29 листопада поточного року з Міністром охорони здоров'я України З. Скалецькою. Профспілкою були підготовлені та надані на розгляд Міністра охорони здоров'я України пропозиції щодо законодавчих змін, спрямовані на посилення соціально-економічного захисту медичних працівників та встановлення гарантій в оплаті праці. Але належної підтримки законодавчі ініціативи Профспілки не отримали.

При прийнятті 14 листопада 2019 року Верховною Радою України Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» було повністю проігноровано вимоги профспілок, незважаючи на те, що Профспілка звернулася з відповідною заявою до кожного із 423-х народних депутатів України. Зазначені вимоги були оголошені під час масової акції протесту профспілок, яка

без погодження з СПО об'єднав профспілок та Профспілкою, всупереч вимог Генеральної угоди 27 листопада Уряд схвалив ряд нормативно-правових актів з питань охорони здоров'я, зокрема реформування галузі: проекти постанов КМУ «Про затвердження Порядку реалізації державних гарантій медичного обслуговування населення за програмою медичних гарантій у 2020 році», «Про затвердження Порядку створення госпітальних округів», «Про затвердження Порядку використання коштів державного бюджету, призначених для виконання програми «Громадське здоров'я та заходи боротьби з епідеміями», проекту розпорядження КМУ «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких розпоряджень Кабінету Міністрів України» щодо затвердження переліку та складу госпітальних округів областей тощо.

Поза увагою Уряду залишились вимоги Профспілки щодо збільшення розміру капітаційної ставки, визначення в ній частки на оплату праці, запровадження коригувального коефіцієнту до тарифу на медичне обслуговування пацієнта, який проживає у сільській місцевості; формування економічно-обґрунтованих тарифів на медичні послуги, пов'язаних із наданням екстреної, спеціалізованої та високоспеціалізованої медичної допомоги з урахуванням гарантій в оплаті праці.

З 1 квітня 2020 року із запровадженням Програми медичних гарантій на основі нового механізму фінансування закладів охорони здоров'я на підставі укладених з Національною службою здоров'я України (далі – НСЗУ) договорів про медичне обслуговування населення прогнозується виникнення нових загроз трудовим та соціально-економічним правам медичних працівників, а саме через:

– реорганізацію закладів охорони здоров'я – бюджетних установ, зокрема, шляхом ліквідації,

тобто у спосіб, що призводить до скорочення мережі державних і комунальних закладів охорони здоров'я, що суперечить положенням частини 3 статті 49 Конституції України, частини 2 статті 184 Кримінального кодексу України;

– зміну істотних умов праці, скорочення чисельності (штату) працівників, зокрема неосновних професій, передання окремих функцій закладів на аутсорсинг підрядним надавачам послуг;

– невизначеність щодо обсягів фінансування закладів охорони здоров'я після запровадження з 1 квітня 2020 року реалізації державних гарантій медичного обслуговування населення за програмою медичних гарантій для всіх видів медичної допомоги, і як наслідок – скорочення та/або «замороження» всіх додаткових, порівняно із законодавством, гарантій та пільг працівникам, ревізія колективних договорів, локальних актів роботодавця;

– відсутність у керівників закладів охорони здоров'я практичного досвіду розподілу коштів, одержаних за договорами від НСЗУ для забезпечення сталого функціонування закладу протягом тривалого періоду;

– невизначеність щодо обов'язкової участі (в т.ч. фінансової) органів місцевого самоврядування – власників закладів охорони здоров'я у їх утриманні (матеріально-технічному забезпеченні, формуванні фонду оплати праці тощо).

З метою недопущення з 1 квітня 2020 р. дестабілізації діяльності закладів охорони здоров'я, погіршення надання медичної допомоги населенню, порушення трудових прав працівників Профспілка звернулася до керівників органів місцевого самоврядування з проханням вжити необхідних заходів для забезпечення закладам охорони здоров'я комунальної власності можливості своєчасно укласти договори з НСЗУ про медичне обслуговування населення за програмою медичних гарантій на 2020 рік.

Поряд із зазначеними чинниками, наступ на трудові, соціально-економічні інтереси працівників передбачають і законодавчі ініціативи щодо запровадження професійного самоврядування лікарів всіх спеціальностей, а також молодших спеціалістів з медичною освітою (проект Закону України «Про самоврядування медичних професій в Україні», реєстр. № 2445 від 14.11.2019). Законопроект, зокрема передбачає:

– створення палат медичних професій з обов'язковим членством у них усіх медичних працівників, що суперечить положенням частини 4 статті 36 Конституції України, відповідно до яких ніхто не може бути примушений до вступу в будь-яке об'єднання громадян;

– наділення палат широкими повноваженнями, зокрема, щодо допуску та позбавлення права на здійснення медичної діяльності шляхом видачі (припинення дії) відповідного свідоцтва та притягнення медичних працівників до професійної дисциплінарної відповідальності;

– запровадження можливості застосування контрактної форми трудових договорів, а також цивільно-правових договорів з медичними працівниками для надання окремих видів медичних послуг.

Категорично не погоджуючись з такими радикальними новаціями, Профспілка взяла участь у роботі робочої групи Комітету ВРУ з питань здоров'я нації, медичної допомоги та медичного страхування щодо доопрацювання зазначеного законопроекту. Ключові вимоги Профспілки залишилися не врахованими.

Третій рік поспіль тривають примірні процедури в рамках колективного трудового спору між Профспілкою та Кабінетом Міністрів України, однією з вимог якого є розробка та прийняття Державної програми соціально-економічного захисту працівників охорони здоров'я в умовах реформування галузі (працевлаштування, навчання, перенавчання тощо).

Внаслідок невиконання урядовою стороною домовленостей за Генеральною Угодою (від 14 травня 2019 року) щодо сприяння приведенню галузевих угод у відповідність з положеннями чинного законодавства протягом трьох місяців після підписання Угоди, з боку МОЗ України продовжується зволання з відновленням роботи комісії з ведення колективних переговорів та укладення Галузевої Угоди в охороні здоров'я на новий строк.

До цього часу не виконано Рішення Конституційного Суду України від 22.05.2018 № 5-р/2018 щодо гарантування права на достроковий вихід на пенсію за півтора року до досягнення пенсійного віку особами, трудовий договір з якими розірвано з причин, які не залежали від їхньої волі і не були наслідком дій цих осіб. На неодноразові звернення Профспілки щодо законодавчих змін Мінсоцполітики України жодних пропозицій не підготувало.

За таких умов рівень незадоволеності медичних працівників станом матеріального забезпечення, умовами праці, подальшим звуженням існуючих прав та гарантій стрімко зростає. Ігнорування владою вимог Профспілки, спонукає спілчан до активних дій щодо захисту трудових, соціально-економічних прав та інтересів.

Що робити?

Проблемні питання галузі та Пропозиції Профспілки щодо їх вирішення

В процесі реформування галузі через недостатній рівень фінансування системи охорони здоров'я та недосконалу нормативно-правову базу виникає значна кількість проблем у сфері соціально-трудова відносин. З метою недопущення порушення трудових, соціально-економічних прав та інтересів членів Профспілки першочергового вирішення потребують такі питання:

2019 рік

1. Своєчасна та в повному обсязі виплата заробітної плати працівникам комунальних закладів, в т.ч. погашення заборгованості у 2019 році.

Збільшення обсягу медичної субвенції для покриття дефіциту фонду оплати праці у розмірі 2,5 млрд. грн.

2. Укладення Галузевої угоди між Міністерством охорони здоров'я України та Професійною спілкою працівників охорони здоров'я України на новий строк.

3. Опрацювання пропозицій Профспілки, зокрема щодо підвищення рівня заробітної плати працівників охорони здоров'я при формуванні проекту Державного бюджету на 2020 рік:

3.1. Виконання Закону України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» у повному обсязі, зокрема:

– фінансового забезпечення компонента оплати праці медичних працівників у складі тарифів та коригувальних коефіцієнтів на рівні не меншому за 250 відсотків середньої заробітної плати в Україні за липень року, що передує року, в якому будуть застосовуватися такі тарифи та коригувальні коефіцієнти;

– перегляд розміру капітаційної ставки, зважаючи на ринкову вартість медичних послуг (вартість обладнання, витратних матеріалів, проведення аналізів, оплата праці медичного персоналу), з урахуванням її підвищення та індексації, що передбачено українським законодавством.

4. Вжиття заходів соціально-економічного захисту працівників охорони здоров'я для мінімізації ризиків при впровадженні з 1 січня 2020 року реалізації державних гарантій медичного обслуговування населення за програмою медичних гарантій відповідно до Закону України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення», з урахуванням аналізу результатів пілотного проекту з реалізації державних гарантій медичного обслуговування населення за програмою медичних гарантій для вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги у Полтавській області.

5. Забезпечення виконання Закону України «Про екстрену медичну допомогу» щодо збереження лікарсько-фельдшерських бригад.

6. Збереження служби санепідагляду щодо відновлення ДержСЕС та подальшого державного фінансування лабораторних центрів МОЗ України.

2020 рік

1. Затвердження нормативів навантаження медичних працівників та Умов оплати праці працівників комунальних некомерційних підприємств.

2. Внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання реалізації державних гарантій медичного обслуговування населення за програмою медичних гарантій для первинної медичної допомоги на 2019 рік» від 18.12.2018 р. № 1117 щодо:

2.1. Визначення розміру капітаційної ставки на 2019 рік з урахуванням економічно обґрунтованої, ринкової вартості медичних послуг, медичних виробів, обладнання, проведення скринінгових досліджень (аналізів), оплати праці медичних працівників (з урахуванням її підвищення та індексації, у випадках, передбачених законодавством) - на рівні не менше 450 гривень на рік;

2.2. Запровадження коригувального коефіцієнту, якщо медичне обслуговування пацієнта здійснюється в сільській місцевості;

2.3. Визначення у складі капітаційної ставки розміру обов'язкової частки витрат на оплату праці медичних працівників в т.ч. молодших спеціалістів із медичною освітою, працівників служби невідкладної медичної допомоги, а також фахівців із вищою немедичною освітою та технічних працівників.

3. Розробка та затвердження Державної програми соціально-економічного захисту працівників охорони здоров'я в умовах реформування галузі.

4. Розробка проекту змін до статті 77 Основ законодавства України про охорону здоров'я щодо посилення державних гарантій медичним і фармацевтичним працівникам.

5. Прискорення опрацювання питання запровадження загальнообов'язкового медичного страхування відповідно до абзацу п'ятого пункту 8 Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення».

6. Затвердження Методики розрахунку єдиних тарифів оплати надання медичних послуг, лікарських засобів та медичних виробів, які надаються пацієнтам за програмою медичних гарантій відповідно до статті 10 Закону України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення».

7. Відміна наказу МОЗ України від 08.06.2018 № 1097 «Про визнання таким, що втратив чинність, наказ Міністерства охорони здоров'я України від 23.03.1993 року № 54» та підготовка проекту постанови КМУ для відновлення права на доплати за шкідливі умови праці за результатами атестації робочих місць працівникам медичної освіти.

8. Розробка нових галузевих норм щодо безплатної видачі спецодягу, спецвзуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам закладів охорони здоров'я у зв'язку з прийняттям розпорядження КМУ від 18.12.2017р. №102.